

JAHON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA NOQONUNY MEHNAT MIGRATSIYASINING SALBIY TA’SIRI

Nuraliyev Mexrojiddin Choriyor o`g`li

Termiz agroteknologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti talabasi

Annotatsiya: Noqonuniy migratsiya, shartnomasiz mehnatni bir mamlakatdan boshqa mamlakatga mehnat faoliyatini amalga oshirib xufiya iqtisodiy faoliyatni vujudga keltiradigan g`ayri qonuniy faoliyat.

Kalit so`zlar: Import, eksport, valyuta, migratsiya, ishchi kuchi, noqonuniy migratsiya, transformatsiyalashuv, retsepiyent

Jahon iqtisodiyotini rivojlantirishda mamlakatlararo iqtisodiy aloqalarni kuchaytirish katta ahamiyatga ega bo`lib bormoqda, hozirda jahon iqtisodiyotining transformatsiyalashuvi sharoitida migratsiyaning yuqori darajadagi oqimi rivojlangan mamlakatlar tomon yo`naltirilmoqda. Rivojlangan mamlakatlar, rivojlanayotgan mamlakatlar hamda iqtisodiy qoloq mamlakatlar o`rtasidagi farqlarning doimiy ortib borayotgani, ular o`rtasida ishchi kuchi importi va eksportini rivojlanishiga ta`sir ko`rsatmoqda. Mehnat migratsiyasi kishilik jamiyati taraqqiyotining hozirgi bosqichida **migratsiya**- o`ziga munosib ish va yuqori daromad topish maqsadida amalga oshirilgan alohida turi bo`lib, iqtisodiyoti og`ir ahvolda bo`lgan sekin rivojlanayotgan mamlakatlarda bandlik va ish haqinig o`tkir muammolarini hal etishning asosiy vositalaridan biriga aylandi. Albata qonuniy migratsiya iqtisodiy jihatdan mamlakatlar uchun foydali. Iqtisodiyoti qoloq va ayrim rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ishchi kuchi eksporti valyuta siosatiga ijobiy ta`sir ko`rsatadi. Hamda import qilayotgon mamlakatlarning tavar va xizmatlarining ishlab chiqish jarayonida taxchil bo`lyatgan ishchi kuchini qondirishga samarali yordam beradi. 2020-yilda taxminan 281 million kishi, ya'ni dunyo aholisining taxminan 3,6 foizi bular qonuniy va noqonuniy migratlar hisoblanadi. Ishchi kuchi migratsiyasi donor

mamlakatlar va ishchi kuchini qabul qilayotgan retsepiyent mamlakatlarga bir vaqtning o'zida ijobiy afzalliklarni ta'minlash bilan birga, noqonuniy migratsiya ma'lum bir salbiy muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Bir tomondan ishchi kuchi bozorida arzon ishchi kuchi ko'payishi mehnatgta munosib haq to'lash mutanosibligiga salbiy jihatga o'zgartiradi. Va mamlakatda yashovchi fuqorolar o'rtasida ish uchun kurash jarayoni vujudgakeltiradi. Agar bo'sh ish o'rnini va ishchi kuchi muozanati noqonuniy mehnat migratlari hisobiga buzilsa aholi o'rtasida iqtisodiy qashoqlik ortadi. Shu sababli Janubiy Korea, Yaponiya va arim rivojlangan davlatlar mehnat migrantlarini qonuniy tarzda mamlakatga bo'sh ish o'rnini hisobga olgan holda ishchi kuchi eksport qilayotgan mamlakatlardan malakali mutaxasislarni jalb qiladi, shu tarzda ish o'rnini kerakli miqdorda qondiriladi. Bunday harakatlar qonuniy migratsiyani rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Lekin bugungi kunda qonuniy va noqonuniy migratsiya mavjud, albatda bularning ta'sir kuchi turlicha. Noqonuniy mehnat migratsiyasi rivojlangan mamlakatlarga iqtisodiy muamolar bilan bir qatorda migrantlarning turli oqimlarga kirishi, aldanib sotilishi, boshqa davlatlarda yuz berayotga teroristik harakatlarga qo'shilishi hamda o'zi anglamagan holda siyosiy mojarolar kelib chiqishiga sabab bo'lib qolmoqda, shuningdek hayoti xavsizligi kafolatli sug'urta qilinmagan tarzda mehnat faoliyatini amalga oshirish, moddiy va ma'naviy zararlar yetqazmoqda, albatda bunga sabab mamlakatlar o'rtasida qonuniy migratsiya samarali yo'lga qo'yilmagani va aholining malakasizligi ta'sir ko'rsatmoqda.

Agar ishchi kuchi eksport va import qilayotgan mamlakatlar o'rtasida qonuniy mehnat faoliyati amalga oshirilib, eksport qilayotgan mamlakat mehnat migrantlarini kasbiy salohiyatini oshirib huquqiy savotxonlik va ishga borayotgan mamlakatining tilini bilish darajasiga e'tibor qaratsa yuqoridagi muamolar o'z yechimini topadi.

Foydalanilgan adabiyotlar va internet saytlari:

1. **Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar** Nilufar Ismailova, Ulug`bek Shagzatov,

2. Бобожонова Н. Аҳоли миллий таркибининг ўзгаришига миграция жараёнларининг таъсири.// Ижтимоий фикр. Инсон ҳуқуқлари.

3. [Ishchi kuchi migratsiyasining mamlakat milliy iqtisodiyotiga ...](#)

<http://www.sharqjurnali.uz> › files › Ishchi kuchi ...

4. [Migratsiyaning iqtisodiyot uchun ijobiy va salbiy oqibatlari ...](#)

<https://egoist24.ru> › uy › PayPal

5. [^](#) Immigratsion talabalar muvaffaqiyatga erishgan joyda - PISA 2003-dagi faoliyat va ishtirokning qiyosiy sharhi. Parij: OECD Publications, 2006 (17-19).

6. [^](#) OECD International Migration Outlook, 2007, Parij: OECD Publications, 2007, SourceOECD

18.07.2007 http://www.oecd.org/about/0,3347,en_2649_33931_1_1_1_1_1,00.html.

